

TRACTAMENT DE CONSERVACIÓ DE LA COL·LECCIÓ FOTOGRÀFICA DEL PARLAMENT PORTUGUÈS

Maria Mantero Morais

La meua experiència més recent en el camp de la conservació és el tractament de la col·lecció fotogràfica del Parlament portuguès. L'arxiu d'aquesta institució va contractar l'empresa per a la qual treballa, Luis Pavão Lda., perquè efectués un inventari de la col·lecció i elaborés un pla de conservació i digitalització del seu fons. Actualment, el Parlament portuguès inverteix en la modernització i la digitalització de tots els arxius de la institució, que estan formats per documents manuscrits i impresos, fotografies i còpies. Després de 1999, tots els documents s'han agrupat en el mateix departament i sota la supervisió del mateix director. És per aquesta raó que cal tenir en compte igualment la resta de material que posseeix la institució.

Vam començar el projecte el mes de juny de 2001. Com a primer pas, vam dur a terme un inventari de totes les col·leccions de fotografia que pertanyen actualment a l'arxiu, i que es poden agrupar en tres col·leccions principals: dues de formades per material històric, amb un fons tancat a noves entrades, i una tercera que alberga la producció fotogràfica contemporània i que augmenta dia a dia.

La primera col·lecció conté 111 negatius de vidre originals, datats en la primera dècada del segle XX, a més de còpies i negatius de la mateixa època realitzats per Joshua Benoliel, el fotoperiodista portuguès més prestigiós del segle passat. El seu treball ha estat exposat en diferents ocasions per diverses institucions portugueses, algunes de les quals en són propietàries d'una part. Els 111 negatius que pertanyen al Parlament corresponen a imatges d'esdeveniments relacionats amb l'activitat parlamentària. Es tracta d'una col·lecció molt valuosa.

La segona és una col·lecció de 609 còpies procedents del període de la història portuguesa conegut com *Estado Novo* i reunides en 24 àlbums originals que contenen peus i comentaris sobre els esdeveniments. Es tracta de fotografies que va aplegar el Parlament durant l'*Estado Novo* a Portugal, on es poden veure sessions de la cambra, discursos pronunciats per senadors, cerimònies oficials i visites de personalitats. Les còpies van ser publicades a la premsa. En general, la col·lecció és d'un enorme valor històric a causa dels temes que abraça i dels títols de les fotografies, summament complets. Els àlbums estan organitzats cronològicament i cobreixen un espai temporal que va dels anys vint als anys seixanta. El fet que no fossin aptes per a conservació ens va menar a substituir-los per àlbums especials de conservació, amb la intenció de mantenir tant com fos possible el format i l'aspecte dels originals, a més de l'organització, la numeració i els títols.

La tercera col·lecció esmentada és la més voluminosa de l'arxiu. Conté totes les fotografies produïdes en els darrers vint-i-cinc anys a Portugal, des del naixement de la democràcia, i s'hi poden trobar visites oficials, sessions solemnes i actes diversos que van tenir lloc al Parlament. Igualment, formen part d'aquesta col·lecció, que creix contínuament a causa de l'activitat diària que es viu a la institució, negatius i còpies en color que recullen moments del Portugal contemporani. Cada any, pel mes de gener, l'arxiu rep les fotografies que s'han fet al llarg dels 365 dies anteriors; aleshores es posa en marxa el procés d'organització, emmagatzematge, numeració i descripció d'acord amb les normes establertes. (La quantitat total de peces s'eleva actualment a...).

Un sol tècnic, treballant tres dies per setmana, va enllestir l'inventari en sis mesos. L'inventari és un informe elaborat a partir d'una observació prèvia i consisteix en la descripció de l'aspecte físic i el contingut de les caixes o arxivadors originals. L'inventari recull tota

la informació relacionada amb els formats i processos fotogràfics, l'aspecte físic, les dates, els autors i els temes de les imatges. Això ens permet conèixer el fons amb molta precisió i ens facilita l'establiment posterior d'un projecte de conservació i digitalització que ha de preveure els materials de conservació i la seva ordenació, les necessitats de personal, els terminis i els costos. D'aquesta manera sabem quins materials de conservació (caixes, sobres, fundes i carpetes) hem de sol·licitar per a substituir els continents originals de les fotografies. Igualment, aquest procés ens va facilitar la confecció d'una llista de tasques de conservació complementàries, com ara la restauració de negatius de vidre trencats o la duplicació d'un parell de negatius de nitrat. Val a dir encara que, en general, l'estat de les fotografies és força acceptable, cosa que implica una dedicació menor. Finalment, la informació extreta de l'inventari, d'una utilitat indubtable, la vam emmagatzemar en una base de dades restringida al personal tècnic que treballa a l'arxiu.

La segona fase de la meua feina va començar el gener de 2002 i es va desenvolupar en el marc d'un contracte de sis mesos. Era el moment de dur a terme l'emmagatzematge adequat de les col·leccions, la numeració de cada peça, l'organització de les fotografies per reportatges o esdeveniments, la descripció de cada imatge en una base de dades i la seva digitalització final.

Actualment, el Parlament portuguès té en marxa el disseny d'una enorme base de dades destinada a guardar els fons de l'arxiu. La intenció del director és reunir la informació relacionada amb les fotografies en la mateixa base de dades i és aquest l'objectiu dels informàtics que hi treballen. Per tant, cal dir que ara per ara no hi ha cap base de dades disponible per als documents fotogràfics, cosa que podria comportar un retard en el procés. És per aquesta raó que vam proposar descriure les fotografies en una base de dades més petita (de Microsoft Access) creada pel nostre equip, la informació de la qual, un cop reunida, es migrarà posteriorment a la base de dades definitiva.

Les fotografies hi són descrites en tres nivells:

1. Reportatge: fotografies realitzades en la mateixa data, pel mateix autor i amb una finalitat equivalent.
2. Imatge: es té en compte la informació referent a la imatge (títol, data, publicacions, etc.).
3. Físic: relatiu a la informació sobre l'aspecte físic i la conservació.

Aquests nivells es van fer servir per descriure les tres col·leccions esmentades més amunt, cada una de les quals ha estat recollida en una memòria que apunta els criteris utilitzats en la descripció dels fons.

El procés de digitalització avança a un ritme semblant. Una vegada finalitzats els tractaments de conservació i la descripció, es procedeix a digitalitzar les fotografies seguint la lògica d'una cadena de muntatge. A partir de cada original produïm dos fitxers digitals, l'un en format *.tiff* i l'altre en format *.jpeg*. El fitxer *.tiff*, que fa les funcions de facsímil de l'original, no es manipula (ni es talla), es desa tal com el digitalitza l'escàner i es reserva com a còpia de seguretat i arxiu. D'altra banda, el fitxer *.jpeg*, que s'obté a partir del *.tiff*, es manipula per optimitzar la qualitat de la imatge i es comprimeix per tal que sigui present en línia dins la xarxa interna del Parlament. Tots dos fitxers s'emmagatzemen en un CD i les còpies es digitalitzen mitjançant un escàner pla. Pel que fa a les fotografies contemporànies, en disposem de les còpies i dels negatius en color. Sobre això, vam optar per digitalitzar els negatius en color originals de 35 mm, i no les còpies, per diversos motius, entre els quals hi ha el fet que s'han perdut diverses còpies i que els negatius són incomplets, a més de la baixa qualitat d'algunes còpies i l'estat dels negatius, que estan retallats. Vam digitalitzar els negatius mitjançant un escàner

fotogràfic, que permet corregir la pols i les ratllades de l'original alhora que proporciona una qualitat d'imatge excel·lent.

A cada imatge digitalitzada hi afegim les metadades, que és informació referent a dades sobre les fotografies, i que registra el propietari de la imatge i els drets associats, així com les dades tècniques sobre el procés de digitalització, les dates en què es va dur a terme i les persones que se'n van encarregar. A més, cada fitxer d'imatge conté una part on es detalla tota aquesta informació, la qual és accessible a través de la xarxa des de qualsevol lloc del món.

Al començament no es va fer cap selecció de les fotografies més interessants per digitalitzar, una tasca que en canvi sí que caldrà emprendre en el futur a l'hora de tractar reportatges, ja que n'hi ha molts que contenen una gran quantitat d'imatges similars entre elles, de baixa qualitat o sense cap interès especial, i que s'han de descartar de la base de dades.

El projecte que he descrit, i voldria acabar amb aquestes paraules, em va ensenyar que el treball per a una institució ha de ser un compromís amb els seus objectius i la seva política i el nostre saber fer com a tècnics.